

Singö Hembygdsförening 25 juli 2011

Carlssons pensionat i Boda

Marianne Brus

Singö på 1930-talet

En ö utan förbindelse med fastlandet. Egen socken med kyrka, småskola och storskola, två handelsbodar den ena med postkontor, slaktare, fjärdingsman, bammorska, skräddare, livräddningsstation med båt, telefonväxel, stationerad tullbåt. Post-Ville hämtade post och tidningar varje dag i Grisslehamn med sin båt. Ingen elektricitet, bara några få hade telefon. Inga traktorer, inga personbilar på landsvägen. Vatten bar man in i huset i ämbar eller i hinkar taget ur stenlagda brunnar. Utedass och vedspis.

Farmor fick en idé

Farmor var 56 år när hon blev änka. Farfar dog helt oväntat när han slog med lie i dikena i Sjöängen. Det var hjärtat. Hur kom då Farmor på idén att börja med sommarpensionat?

Hon hade vuxna barn som också blev intresserade. Gården var en liten bondgård, liten även med singömätt mått. Ett typiskt skärgårdshemma med två hästar, fyra kor, någon kviga och kalv samt får, höns och gris.

Nu blev det mycket att göra, att tänka på. Snickra möbler, tapetsera och måla. Köpa turistångar och material till madrasser som skulle sys och stoppas hemma. All annan utrustning till rummen och matsalen. Tvättstugor i porslin; handkännor, handfat och pottor. Glaskaraffer med dricksglas till rummen. Porslinsviser, glas och bestick till matsalen.

Så mycket som möjligt tillverkades hemma.

Ur Nyheter från Singö 2011



Om du skulle gästa pensionatet och bodde i Uppsala eller Stockholm, kunde du ta tåg till Hallstavik. Sedan buss till Herräng, där du blev hämtad med motorbåt till Bodaviken på Singö. Båten hade byggts på logen hemma i Boda under en vinter med hjälp av snickaren och båtbyggaren Harry Andersson. Båten var för-ruffad, trevlig, rymd många passagerare, hade en Fordmotor, var enkom byggd för att skjutsa gäster från och till Herräng och för att göra utflykter till Öregrund eller Understens fyrplats.



Där gårdsplanen var nästan platt och marken hårt trampad av generationers fötter, som gått mellan byggnaden och lagårdsgrinden - där rullade krocketklotet av trä genom bågarna och varpastenen landade ända framme vid staketet som höll hönsen kvar på sin backe.



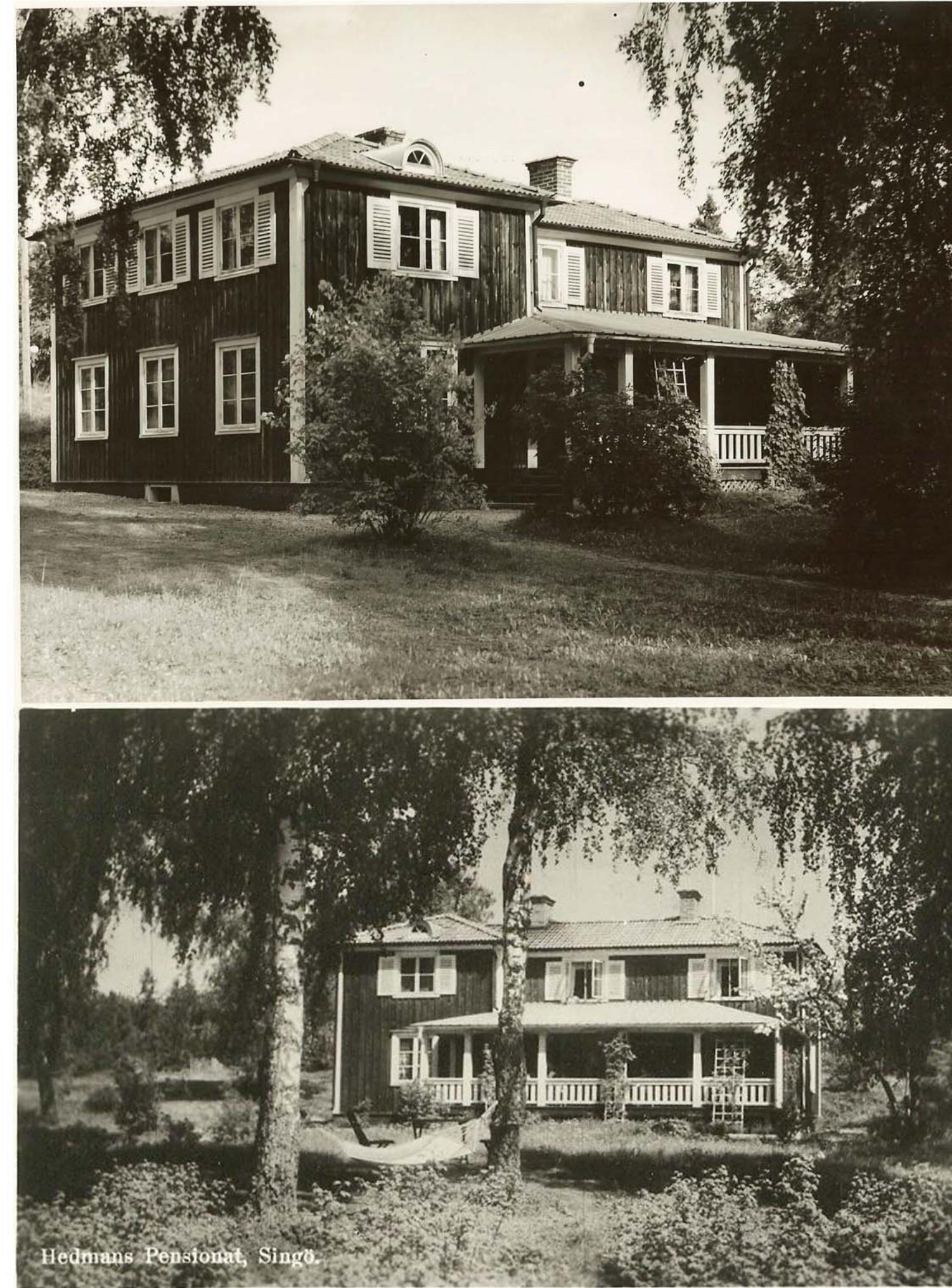
Pensionat

På den här tiden var mannen ofta familjeförsörjaren - kvinnan blev hemmafru. Att hyra och flytta ut med allt bohag och jungfru och sen leva i egenhushåll under sommaren passade bäst för familjer där mannen inte behövde arbeta i sta'n under sommaren. En Lärarfamilj exempelvis, Birgitta Österlund skriver om en sådan. Pensionat var kanske ett bättre alternativ för familjeförsörjare med korta sommarledigheter, om de hade råd. På helgerna kunde pappan åka ut till sin familj och helt koppla av. Marianne Brus berättar om detta. För korttidssemestrare passade också pensionatens bra. Rätten till 14 dagars semester lagstodades 1938 - många hade redan tidigare avtalad semester.

Förutom min mormors pensionat i Boda fanns också Hedmans pensionat i Hörnängen och Hilda Mattssons pensionat i Västerängen på Fogdö - Hildas mormors bror var den redan omnämnde Anders Söderberg. Alla pensionaten öppnades omkring 1930 och upphörde efter andra världskriget. Vi skulle vilja veta mera om de två sistnämnda pensionaten.

Ur Nyheter från Singö 2011 av Yngve Andersson

Hedmans pensionat i Hörnängen



Nils Natanel Hedman (3:5920). Pensionatsinnehavare. Född 1904-12-22 i Häverö (AB). Död 1957-09-01 i Singö (A). 1928 o 1933 gift pensionsinnehavare Söderby 1937 Söderby 1:14, Omängen

Gift 1926-09-26 med Karin Linnéa Andersson (3:5921). Född 1906-07-16 i Häverö (AB). 1970 änka Singö 1431

Barn:
Nils Uno Hedman (3:5918). Född 1928-10-05 i Söderby, Singö (AB).
Ejvor Lilian Hedman (3:5968). Född 1933-02-13 i Söderby, Singö (AB).

Kontrasternas värld sommaren 1943

Idyllen Singö sommaren 1943

Östhammarstidningen skriver

Fullbelagt i varje vrå från Gräsö till Vaddö.

Sommargäster i legio ha i år sökt sig till norra Roslagen, där hotell och pensionat ha högsäsong.

Ute på det vackra Singö har det sedan ungefär en vecka tillbaka blivit en kraftig invasion av sommarvärdar, och de två pensionaten på ön ha alla rum upptagna t. o. m. de första veckorna i augusti. Det finns väl heller inte en privat familj som ej har inackorderingar f. n. liksom fallet varit också de närmast föregående åren - detta beroende på speciella förhållanden.

Singös hotade läge sommaren 1943

Den största svenska mobiliseringen genomfördes just under sommaren 1943. Sverige planerade i all hemlighet att den 1 augusti säga upp alla transiteringsavtal över svenskt territorium som ingåtts med Tyskland. Den svenska generalstaben visste i sin överläggning före midsommaren att tyskarna dragit samman militära styrkor för ett eventuellt anfall mot Sverige. Befästningarna på Roten bemannades därför redan vid midsommartid. Övriga inkallades i slutet av juli. Den svenska generalstaben hade sannolikt kunskap om den tyska von Shellplanen. Tyska krigsfartyg skulle ta sig förbi Roten, in på Singöfjärden för att upprätta ett brohuvud runt Hargshamn. I förra årets utställning i Mattsgården finns en karta som visar de tyska planerna.

Hildas pensionat i Västerängen på Fogdö



Bilder från Hildas pensionat från Alexis Daflos. Hilda mjölkar, samling efter frukost och Hilda på väg.



SVENSKA DAGBLADET Tisdagen den 22 juli 1958

EN RESA TILL BARNDOMENS LAND



Hildas ko, som ger filbunken med gult rynkigt skinn på den farliga skogen i bakgrunden.

Det gamla sommarnöjet berättar det som var

Törs man, törs man inte? Blir det en glad upplevelse eller en besvikelse? Skall minnen, man sugit på i 40 år som på en god karamell, slås sönder? Skall en lycklig barndom bli en desillusion?

Vi törs. Mest därför att vi är nyfikna, vill veta om vi minns rätt, veta vad vi verkligen minns och vad vi fått veta genom andras berättelser.

Vi bestämmer oss. Vi skall resa till vår tidigaste barndoms sommarparadis, det paradiset till vilket vi sista gången vinkade farväl en måndag augustikväll 1916.

Det är mycket noga med vem man företar en sådan sentimental journey. Inte med någon som var vuxen den gången och som minns allting helt klart. Nej, man vill treva sig fram, känna igen själv, få dimmig minnen att ta fast form. Vem skulle man välja till resällskap om inte sin syster, hon som var med på den tiden, den enda som delar ens tidiga barndomsminnen, även dem som man aldrig vågade berätta för pappa och mamma?

Så blir den då av, resan man talat om några år nu. En ljuvlig, strålende söndag.

Ack, vilken resa! Före avfärdens återupplivade vi den i minnet. Hur mamma packade läran dag ut och dag in. Lärar med alla specier, alla singlådor, en hel ödenmärks-expedition. Hur vi sent på kvällen vid Nybrokajen gick ombord på fartyget Östhammar I och i egenskap av stamgäster togs emot på bryggan, (trots skyllan Tillfräde Förbudet) av kapten Lundin. Hur vi låg i hytt

på natten och väcktes i Vaddö kanal. (Och hemman! Då fick vi vara uppe extra sent för att se hur kapten Lundin låt strålkastarna spela över de stilla kanalbankarna. Men sen marsch i säng och inte upp igen förrän vi hörde de typiska stockholmsjuden, d. v. s. klappret av hästhovar mot gatstenen.)

2 TIMMAR NU NATTRESA DA

På morgonen kom vi till Fogdö brygga, där farbror Söderberg mötte med stora snipa, som han roddet utefter stranden rätt in i sitt fuktiga mörka båtshus. Och så var vi på denna öde vilda ö, med oändliga hav runt oss, mitt i äventyret. Och där stannade vi hela sommaren i stugan som vi hyrde av mor Lotta, stugan som vi farfar hyrt på sin tid och där vår pappa och hans sex syskon haft sina underbara somrar. Vi bodde på den leende sidan, med Grisslehamn åt ena hållet, Östhammar mitt emot, Singö åt andra hållet och hela Ålands hav åt den fjärde sidan. Mitt i Roslagens famn.

Nu, denna vackra söndag, startar vi vid 1/2 11-tiden från Stockholm i bil. Vid 12-tiden var vi i Grisslehamn och strax därpå över bron till Fogdö, tar en tur och ser på Singölandet, får en glimt av det brusande havet, vänder och börjar söka oss ned till Västeräng, vårt paradiset på den öde ön Fogdö.

Vi kommer in på en kallig krogig väg, säkert densamma, där hästföror kom skakande på vår tid. Ack, vilken lyckal! Gudar! att Geomar! Det pirrar i maggropen - tänk, om vårt paradiset är orört! Vi stannar vid en gård, får veta att den heter Norrgården. Ett välbekant namn - Norrgården, dit man någon gång vandrat en andlös väg. Där får vi anvisningar: - Kör ut på åkern och sväng till höger om enebusken. Flera grindar, allt knaggligare vägar, bäst stiga ut och undersöka.

— HILDA, HILDA!
Där står vi och tittar. Och plögligt vaknar något inom oss: - Se på det lilla huset med snötak mellan de två jättearnas, se på den lilla stugan, den där källaren. Vi behöver inte fråga. Vi vet. Som två vira småbjörnar rusar vi in på gården, rycker upp dörren till det största huset och ropar: - Hilda, Hilda. Precis som vi ropat under vår barndoms sju första somrar.

Vad händer? Jo, ur köksdörren tittar Hilda Mattsson rött om kinderna

— HILDA, HILDA!
Där står vi och tittar. Och plögligt vaknar något inom oss: - Se på det lilla huset med snötak mellan de två jättearnas, se på den lilla stugan, den där källaren. Vi behöver inte fråga. Vi vet. Som två vira småbjörnar rusar vi in på gården, rycker upp dörren till det största huset och ropar: - Hilda, Hilda. Precis som vi ropat under vår barndoms sju första somrar.

Vad händer? Jo, ur köksdörren tittar Hilda Mattsson rött om kinderna

— HILDA, HILDA!
Där står vi och tittar. Och plögligt vaknar något inom oss: - Se på det lilla huset med snötak mellan de två jättearnas, se på den lilla stugan, den där källaren. Vi behöver inte fråga. Vi vet. Som två vira småbjörnar rusar vi in på gården, rycker upp dörren till det största huset och ropar: - Hilda, Hilda. Precis som vi ropat under vår barndoms sju första somrar.

Vad händer? Jo, ur köksdörren tittar Hilda Mattsson rött om kinderna

— HILDA, HILDA!
Där står vi och tittar. Och plögligt vaknar något inom oss: - Se på det lilla huset med snötak mellan de två jättearnas, se på den lilla stugan, den där källaren. Vi behöver inte fråga. Vi vet. Som två vira småbjörnar rusar vi in på gården, rycker upp dörren till det största huset och ropar: - Hilda, Hilda. Precis som vi ropat under vår barndoms sju första somrar.

Vad händer? Jo, ur köksdörren tittar Hilda Mattsson rött om kinderna

Sommarbrev från Singö.

En fartyglik och växlingsrik fotbollskamp spelades här i torsdagskväll. Det ens lagen bestod av profilerade militärer från någonstans i Sverige, med motståndarna voro Singö's egna, vitröda tvättade amatörer, som t. o. m. icke tog entré, vilket tillställningen dock varit väl värd. Sommarstugeägaren Karlsson från Stockholm, som själv spelat en hel del boll i sin gröna ungdom, påstod att det var en pigg och rivande match; alltså framhållt som av optiskt bedömare. Båda lagen ställde upp med verklig segervilja och prima spelhumör och det är dylika egenskaper som gör publiken entusiastisk och "delagande". Hemmalaget vann lotten och hade alldeles fördel, icke av sol eller vind, ty det var kallt lugnt och molet, utan att få göra avspark. Ja, så var då spelet i full gång, en strid som varade i en timme. Matchledar man tar det mera i piano brukar vara 1½ timme. Den här föreställningen var precis i de skådelystnas smak. Ni skulle hört vilken sakkunnig, optisk och välvillig publik, som en stor del voro från "Panget", d. v. s. Hedmans Pensionat. En gräsprängd dam, troligen från kungl. huvudstaden, att döma av dialekten, hejade vårt med god hjälp av intillstående herrar. Då hon då kom underfund med sin inlevelse, tröstade hon sig själv med att på söndag reser jag hem igen. Eltressom öns fjärdingsman lär vara en hyggelig karl, så är det nog ingen fara för eftertrikningar. Joel Wickström, i.